

Baxech» (Serra V., *Pinós i Mtp.* III, 201); segona meitat S. XIII: *Bexech*, *Beixech* (Delcor, *Sejarad* 1966, 32-35); 1359: *Bexech* (*CoDoACA* XII, 87). Res de nou en Ponsich, *Top.* 163.

ETIM. Ja vaig donar-ne la bona anàlisi etimològica en E. T. C., arrenjerant-ho entre els NLL cerdans d'origen bascoide: «pot venir de *baša-be* (o *bašo-pe*), 'sous le bosquet'» compost que entenia format amb el bc. *basa* 'desert', 'indret silvestre' o la variant *baso* 'bosc', seguit de la postposició basca *-be* 'sota de'; i a la p. 141 n. feia notar que en aquest proto-basc cerdà, ja es produïa en aquest cas i en el de *Beixesarri*, la formació del diminutiu per palatalització, com en el sul. *baša* 'precipici'. Segons el Capbreu del Cart. ja era *Bexab* i la desusada terminació *-ap* es canvià en *-ak*, més corrent: canvi ja consumat en les mencions del S. XIII.

La terminació *-pe* és una variant que, en basc, substitueix *-be*, en forma general i normal, darrere certes consonants sordes (com la *ç*), però dialectalment s'observa que sovint la substitució per *p* s'extravasa i es produeix també darrere vocal. Azkue (*Morf.* I, 151b) cita la frase *basa-pe-ko bidea* 'el camí de sota el bosc'. I aquesta forma en *-pe* apareix ja estereotipada en el mot *besape*, com a nom de l'«aisselle» en els parlars del Roncal, Zaraitze i Aezkoa (Mitzelena p. 11, de la separata del B.S.V.A.P. XIV); també sul. *besápe* «sobaco» (Mitzelena, *Fon. Vca.*, 416); és a dir, pròpiament 'sota el bosc de pèls (de l'aixella)'. Doncs el cerdà *Béixec* suposa *BÁŠAPE* o *BÉŠAPE*, amb aquesta *p*, car si hagués estat *-abe*, s'hauria vocalitzat *-ey*.

En altres parlars bascos, es manté la forma en *-be*: Azkue, l. c. esmenta *Basabe* com a NL i NP: és un agr. de Lalastra extrem O. d'Àlaba, a 40 k. de Vitòria (Gaztelu); i *Basabe* era el nom de l'editor d'Arana 35 Goiri. Encara un altre compost de *basa*: *Bassahuri* pròpiament 'poble del bosc' es documenta ja en l'a. 1025 (en la *Reja de San Millán*) com a nom d'un lloc del condado de Treviño (illa bascongada en la província de Burgos); i com que avui és *Bajauri* (compost 40 amb *uri* 'vila': *RIEB* XI, 87), això suposa també la forma diminutiva *baša* (amb la *š* castellanitzada avui en j).

b) L'altre *Béixec* era més enllà de la Seu d'Urgell, a l'O. no sols de l'actual nucli urbà, sinó també més enllà de la Valira, a l'O. de Castellciutat, uns 25 k. l. recta, de *Béixec* (a), car serveix per marcar les afrontacions de Castellciutat: «a sol ponent, allà on dihuen a *Bexech*, en sòl de la coma» a. 1518 (segons el *Spill* de Castellbò, f° 79): era, doncs, sens dubte una de les comes o valletes que hi baixen des de Castellbò; repetit més avall en el mateix full, llavors sense *-h* i amb la final poc clara (potser *beixed*, o més aviat *beixes*); i en un altre passatge, referent a Aravell: «cap de la vinya de *Bexech*, que es d'en *Bexegonil* de Ciutat».

Aquest nom *Bexegonil*, doncs, no pot ser més que un derivat de *Béixec*, però ja en tenim documentació molt més antiga, del S. XI: un «*Bexachonilo* locus vel villa» citat en el doc. 24 del Cart. de Tavèrnoles: la

publicadora, Jos. Soler Garcia (p. 7) guiada per Mn. Pujol i altres erudits de la Seu d'Urgell ho trobà com a casa de camp en Asnurri, poblet que és 10 k. al N. de «Ciutat» (= Castellciutat en el *Spill*). I ja llavors apareix també amb la *-g* moderna: *Bexagonil* en un doc. de mitjan S. XI (entre 1038 i 1065), del mateix cartulari, on figura també l'andorrà *Canòlic* (67/13). En efecte això coincideix amb la localització que li dona el mateix *Spill*: «a *Bexegonil* à [o sigui 'hi ha'] tres cases», citat junt amb els altres agr. del municipi d'*Ars* (*Arts*, *St. Joan Fumat*, *Ministrells* i *Lo Puiy*). I en el *Spill* apareix sovint com a NP: *Pere Bexegonil* a Civís (f° 84r); «en Bertomeu *Bexegonil*», «Llorens *Bexegonil*» (f° 77r), «Antoni *Bexegonil*» (77v); o, amb assimilació: «Antoni *Boxegonil*» (77r).

Es evident que el veïnatet *Bexegonill* d'Ansuri i dels docs. del S. XI i del *Spill*, no és més que un succedani diminutiu del *Béixec* (b) de Castellciutat, que és 10 k. més al Sud i ja en terra plana: derivat format amb acumulació dels dos sufixos diminutius *-ó(n)* i *-ill*. També és evident que el *Béixec* (b) veí de la Seu d'Urgell és el mateix nom i del mateix origen que el *Béixec* (a) del Cadí; i si aquest és *Béxabe* en la documentació més antiga (= *Başabe* basc), no és gens estrany que, en el diminutiu tinguem *Beixagonill* amb *-g*- en la major part de les dades, partint de *Bexa(b)onill*.

Aquest nom de l'Urgellet que la valenciana Josefina Soler degué consultar a *AlcM*, cridà poderosament l'atenció a Sanchis Guarner, perquè li trobava una estupenda semblança amb un nom ben curiós de la Marina de Dénia-Alacant. Per sort, quan ell me'l comunicà (febrer 1964) jo ja el tenia recollit en la meua enquesta de Callosa; i això ens privà d'exagerar la identitat, i de treure'n indicis lingüístics desorientadors.

Car allí és diferent: *El Feğekonil*, amb *ğe* sonora, amb *-ko-* (no *-go-*), i amb article. Per més temptador que sigui relacionar dos noms de cos tan llarg, no tenen res a veure en l'origen. En aquest sí que hi ha realment el conill, caçable i cuinable... però ¿el fetge...? No, cap fetge: es tracta del mossàrab *feçe*, provinent del ll. FEX, FECIS 'excrement', que es conserva també en altres noms d'aquella zona: *Fetgendur*, *Bena-fetxines*, *Fetget*. Sobre tots els quals, i sobre els altres descendents de FEX en la toponímia catalana i mossàrabs, donem detalls complidament en el vol. I, pp. 144-145; i ací més avall art. *Fet*.

BEIXESSARRI o BIXESARRI

Llogaret d'Andorra agr. a St. Julià de Lòria, a mig camí des del pont de Xovall fins al poble d'Aós.

PRON. MOD.: *bišizári*, en el poblet mateix, 1934; el 1963 vaig anotar *bešezári* a Aós, *bisizári* a Xuvall, i crec que un altre ho deia amb *š* a la segona síl·laba i amb *s* sorda a la tercera (xxxvii, 157, 162, 168).

Hi ha també discrepància en les formes adoptades pels estudiosos: Marcel Chevalier en el seu savi llibre